

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

24. aprill 2012*

Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala — Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 34 — Direktiiv 2003/109/EÜ — Pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatus — Õigus võrdsele kohtlemisele sotsiaalkindlustuse, sotsiaalabi ja sotsiaalkaitse valdkonnas — Võrdse kohtlemise põhimõttest erandi tegemine sotsiaalabi ja sotsiaalkaitse meetmete osas — Nimetatud erandi kohaldamisalast „põhitoetuste” väljajätmine — Siseriiklikud õigusnormid, mis näevad ette vähekindlustatud üürnike kodutoetuse — Kolmandate riikide kodanike jaoks ette nähtud eelarvevahendite summa, mis määratakse kindlaks erineva kaalutud keskmise alusel — Kodutoetuse taotluse rahuldamata jätmine kolmandate riikide kodanike jaoks ette nähtud eelarvevahendite ammendumise tõttu

Kohtuasjas C-571/10,

mille ese on Tribunale di Bolzano (Itaalia) 24. novembri 2010. aasta otsusega ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 7. detsembril 2010, menetluses

Servet Kamberaj

versus

Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES),

Giunta della Provincia autonoma di Bolzano,

Provincia autonoma di Bolzano,

menetluses osalesid:

Associazione Porte Aperte/Offene Türen,

Human Rights International,

Associazione Volontarius,

Fondazione Alexander Langer,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J. Malenovský ja U. Lõhmus, kohtunikud A. Rosas, E. Levits, A. Ó Caoimh (ettekandja), L. Bay Larsen, T. von Danwitz, A. Arabadjiev ja E. Jarašiūnas,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: ametnik A. Impellizzeri,

arvestades kirjalikus menetluses ja 18. oktoobri 2011. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- S. Kamberaj, esindajad: *avvocato* F. Pinton ja *avvocato* D. Simonato,
- Provincia autonoma di Bolzano, *Rechtsanwalt* R. von Guggenberg, *Rechtsanwalt* S. Beikircher, *Rechtsanwalt* C. Bernardi ja *Rechtsanwalt* D. Ambach,
- Belgia valitsus, esindajad: J.-C. Halleux ja C. Pochet,
- Prantsusmaa valitsus, esindajad: E. Belliard, G. de Bergues ja B. Beaupère-Manokha,
- Austria valitsus, esindaja: C. Pesendorfer,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. Condou-Durande ja C. Cattabriga,

olles 13. detsembri 2011. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada ELL artikleid 2 ja 6, ELTL artikleid 18, 45 ja 49, Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta”) artikleid 21 ja 34 ning nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtte, sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust (EÜT L 180, lk 22; ELT eriväljaanne 20/01, lk 23), ja nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta (ELT 2004, L 16, lk 44; ELT eriväljaanne 19/06, lk 272) sätteid. Samuti tõstatab eelotsusetaotluse esitanud kohus küsimusi, mis puudutavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni, mis on alla kirjutatud 4. novembril 1950 Roomas (edaspidi „EIÕK”), artiklit 14 ning inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokoll nr 12, mis on alla kirjutatud 4. novembril 2000 Roomas (edaspidi „protokoll nr 12”), artiklit 1.
- 2 See taotlus esitati S. Kamberaj ning Istituto per l’Edilizia Sociale della Provincia autonoma di Bolzano (Bolzano autonoomse provintsi sotsiaalkorterite amet, edaspidi „IPES”), Giunta della Provincia autonoma di Bolzano (Bolzano autonoomse provintsi valitsus, edaspidi „Giunta”) ja Provincia autonoma di Bolzano (Bolzano autonoomne provints) vahelises vaidluses seoses sellega, et IPES jättis S. Kamberaj taotluse 2009. aasta eest kodutoetuse saamiseks rahuldamata põhjusel, et Provincia autonoma di Bolzano eelarve, mis on kolmandate riikide kodanike jaoks sellise toetuse andmiseks ette nähtud, oli ammendunud.

Õiguslik raamistik

Liidu õigusnormid

Direktiiv 2000/43

- 3 Direktiivi 2000/43 artikli 1 kohaselt on selle direktiivi eesmärk „kehtestada raamistik rassilise või etnilise päritolu alusel diskrimineerimise vastu võitlemiseks, et tagada võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamine liikmesriikides”.

4 Selle direktiivi artikli 2 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Käesoleva direktiivi kohaldamisel tähendab võrdse kohtlemise põhimõte, et ei esine otsest ega kaudset diskrimineerimist rassilise või etnilise päritolu alusel.

2. Lõike 1 kohaldamisel kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) otseseks diskrimineerimiseks peetakse seda, kui ühte inimest koheldakse rassilise või etnilise päritolu tõttu halvemini, kui on koheldud, koheldakse või võidakse kohelda teist isikut samalaadses olukorras;
- b) kaudseks diskrimineerimiseks peetakse seda, kui ilmselt neutraalne säte, kriteerium või tava seab isikud rassilise või etnilise päritolu alusel teistega võrreldes ebasoodsamasse olukorda, välja arvatud juhul, kui kõnealune säte, kriteerium või tava on objektiivselt põhjendatud seadusliku eesmärgiga ja selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud.”

5 Direktiivi 2000/43 artikli 3 lõikes 2 nähakse ette, et direktiivi „reguleerimisalasse ei kuulu erinev kohtlemine kodakondsuse alusel ning see ei piira kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute liikmesriikide territooriumile sissesõitu ning seal viibimist käsitlevate sätete ja tingimuste kohaldamist ega asjaomaste kolmandate riikide kodanike või kodakondsuseta isikute kohtlemist vastavalt nende õiguslikule seisundile”.

6 Sama direktiivi artikkel 15 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid kehtestavad eeskirjad sanktsioonide kohta, mida rakendatakse vastavalt käesolevale direktiivile vastuvõetud siseriiklike õigusnormide rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed nende kohaldamise tagamiseks. Sanktsioonid, milleks võib olla ohvrile kahju hüvitamine, peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Liikmesriigid teatavad neist sätetest komisjonile hiljemalt 19. juuliks 2003 ja annavad viivitamata teada nende edaspidistest muudatustest.”

Direktiiv 2003/109

7 Direktiivi 2003/109 põhjendused 2–4, 6, 12 ja 13 on sõnastatud järgmiselt:

„(2) Oma erakorralisel istungil Tamperes 15. ja 16. oktoobril 1999 teatas Euroopa Ülemkogu, et kolmandate riikide kodanike õiguslikku seisundit tuleks lähendada liikmesriikide kodanike omale ning et isikule, kes on teatud kindlaksmääratud aja jooksul liikmesriigis seaduslikult elanud ja kellel on pikaajaline elamisluba, tuleks selles liikmesriigis anda kogum ühtseid õigusi, mis on võimalikult lähedased EL kodanike õigustele.

(3) Käesolev direktiiv austab põhiõigusi ning peab kinni põhimõtetest, mida tunnustab eelkõige [EIÖK] ja [harta].

(4) Liikmesriigis pikaajaliselt elavate kolmandate riikide kodanike integratsioon edendab oluliselt majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust, mis on [EÜ] asutamislepingus sätestatud põhieesmärk.

[...]

(6) Pikaajalise elaniku staatuse saamise põhikriteeriumiks peaks olema liikmesriigi territooriumil elamise kestus. Elamine peaks olema seaduslik ja pidev, et isik võiks näidata, et ta on riigiga püsivad sidemed loonud. [...]

[...]

- (12) Selleks et pikaajalised elanikud saaksid tõhusalt integreeruda ühiskonda, kus nad elavad, tuleb pikaajalisi elanikke kohelda võrdselt liikmesriigi kodanikega paljudes majanduslikes ja sotsiaalsetes küsimustes käesolevas direktiivis määratletud asjaomastel tingimustel.
- (13) Sotsiaalabi puhul tuleb võimalust, et pikaajaliste elanike hüvitised piiratakse üksnes põhitoetustega, mõista nii, et põhihüvitised hõlmavad vähemalt minimaalset sissetulekutoetust ja abi haiguse, raseduse, vanemlike kohustuste täitmise ja pikaajalise hooldusvajaduse juhtudel. Selliste hüvitiste andmise vormid nähakse ette siseriiklikus õiguses.”
- 8 Direktiivi 2003/109 II peatükk käsitleb pikaajalise elaniku staatuse andmist liikmesriigis.
- 9 Vastavalt sama direktiivi II peatüki alla kuuluva artikli 4 lõikele 1 annavad liikmesriigid pikaajalise elaniku staatuse kolmanda riigi kodanikele, kes on nende territooriumil elanud seaduslikult ja pidevalt viie aasta jooksul vahetult enne asjaomase taotluse esitamist.
- 10 Direktiivi 2003/19 artiklis 5 nähakse ette pikaajalise elaniku staatuse saamise tingimused. Vastavalt selle artikli lõike 1 punktidele a ja b võivad liikmesriigid nõuda kolmandate riikide kodanikult selle tõendamist, et tal on iseenda ja tema ülalpeetavate pereliikmete jaoks stabiilne ja korrapärane sissetulek, millega ta suudab iseennast ja oma pereliikmeid asjaomase liikmesriigi sotsiaalsüsteemi abita ülal pidada, ning ravikindlustus, mis katab kõiki riske, mis asjaomase liikmesriigi kodanike puhul on üldiselt kaetud.
- 11 Artikli 5 lõike 2 kohaselt võivad liikmesriigid kooskõlas siseriikliku õigusega nõuda kolmandate riikide kodanikelt, et nad täidaksid integratsioonitingimusi.
- 12 Kuigi direktiivi 2003/109 artikli 6 lõike 1 kohaselt võivad liikmesriigid keelduda pikaajalise elaniku staatuse andmisest avaliku korra ja julgeolekuga seotud põhjustel, ei või sama artikli lõike 2 kohaselt selline keeldumine põhineda majanduslikel kaalutlustel.
- 13 Vastavalt direktiivi 2003/109 artikli 7 lõikele 1 esitab asjaomase kolmanda riigi kodanik pikaajalise elaniku staatuse saamiseks oma elukohaliikmesriigi pädevale asutusele taotluse, lisades sellele siseriiklikus õiguses ette nähtud dokumentaalsed tõendid selle kohta, et ta täidab direktiivi artiklites 4 ja 5 sätestatud tingimused.
- 14 Direktiivi artikli 11 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:
- „Pikaajalisi elanikke tuleb kohelda võrdselt kodanikega järgmistes valdkondades:
- [...]
- d) sotsiaalkindlustus, sotsiaalabi ja sotsiaalkaitse, nagu see on määratletud siseriiklikus õiguses;
- [...]
- f) juurdepääs üldsusele kättesaadavatele kaupadele ja teenustele, sh elamispinna hankimise kord;
- [...]”
- 15 Selle direktiivi artikli 11 lõikes 4 on sätestatud, et „[s]otsiaalabi ja sotsiaalkaitse osas võivad liikmesriigid võrdsel kohtlemisel piirduda põhitoetustega”.
- 16 Direktiivi 2003/109 artikli 12 lõikes 1 on ette nähtud, et liikmesriigid võivad teha otsuse pikaajaline elanik välja saata üksnes siis, kui isik kujutab tegelikku ja piisavalt tõsist ohtu avalikule korrale või julgeolekule. Sama artikli lõikes 2 on täpsustatud, et väljasaatmise otsus ei või põhineda majanduslikel kaalutlustel.

- 17 Vastavalt direktiivi 2003/109 artikli 26 esimesele lõigule jõustavad liikmesriigid käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 23. jaanuariks 2006.

Siseriiklikud õigusnormid

Itaalia põhiseadus

- 18 Itaalia põhiseaduse artikli 117 alusel on riigil sotsiaalabi valdkonnas seaduste vastuvõtmise ainupädevus üksnes selleks, et määrata kindlaks tsiviil- ja sotsiaalõiguste teostamise põhitase, mis peab olema tagatud kogu riigi territooriumil. Väljaspool seda eesmärki kuulub pädevus maakondadele.

Seadusandlik dekreet nr 286/1998

- 19 8. jaanuari 2007. aasta seadusandliku dekreediga nr 3, millega võetakse siseriiklikusse õigusesse üle direktiiv 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta (*Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*, edaspidi „*GURI*”, nr 24, 30.1.2007, lk 4), lisati nimetatud direktiivi sätted 25. juuli 1998. aasta seadusandlikku dekreeti nr 286, millega kehtestatakse sisserännet ja välismaalaste staatust käsitlevate sätete konsolideeritud redaktsioon (*GURI* nr 191 regulaarne lisa, 18.8.1998; edaspidi „seadusandlik dekreet nr 286/1998”).

- 20 Seadusandliku dekreeidi nr 286/1998 artikli 9 lõige 1 sätestab:

„Välismaalane, kellel on kehtiv elamisluba juba vähemalt viis aastat ning kes tõendab, et tema sissetulek ei ole väiksem kui sotsiaaltoetuse aastane summa, ja kes tõendab tema pereliikmeid puudutava taotluse korral, et tal on piisav sissetulek [...] ja sobiv eluase, mis vastab [siseriikliku õiguse asjakohaste sätetega] ette nähtud miinimumtingimustele, võib politseiprefektilt taotleda pikaajalise elaniku EL elamisloa väljastamist endale ja oma pereliikmetele [...]”.

- 21 Seadusandliku dekreeidi nr 286/1998 artikli 9 lõige 12 sätestab:

„Lisaks seaduslikult Itaalias elava välismaalase jaoks ette nähtud sätetele, mis on seotud riigi territooriumil elamisega, võib pikaajalise elaniku EL elamisloa omanik:

[...]

- c) kasutada sotsiaalabi- ja sotsiaalkindlustusteenuseid, saada tervise-, kooli- ja sotsiaaltoetusi ning toetusi, mis on seotud juurdepääsuga avalikkusele kättesaadavatele kaupadele ja teenustele, sealhulgas juurdepääs ametiasutuste hallatavate elamispiindade hankimise menetlusele, kui ei ole sätestatud teisiti ja tingimusel, et on tõendatud, et välismaalane elab tõepoolest riigi territooriumil [...]”

Presidendi dekreet nr 670/1972

- 22 Vastavalt presidendi 31. augusti 1972. aasta dekreeidi nr 670 Trentino-Alto Adige maakonna eristaatuse kohta (*GURI* nr 301, 20.11.1972, edaspidi „presidendi dekreet nr 670/1972”), mis on konstitutsiooniline dekreet, artikli 3 kolmandale lõigule kehtivad Provincia autonoma di Bolzanos selle provintsi elanikkonna erilise koosseisu ehk kolmeks keelerühmaks, s.o itaalia-, saksa- ja ladiinikeelseks kogukonnaks (edaspidi „kolm keelerühma”) jagunemise tõttu erilised autonoomia tingimused.
- 23 Presidendi dekreeidi nr 670/1972 artikli 8 punkti 25 kohaselt hõlmab see autonoomia muu hulgas pädevust võtta seadusandlikul tasandil vastu sätteid riikliku abi ja toetuste valdkonnas.

- 24 Dekreedi nr 670/1972 artikli 15 lõikes 2 on ette nähtud, et kui ei esine erandlikke asjaolusid, kasutab Provincia autonoma di Bolzano oma eelarvevahendeid, mis on mõeldud abi andmiseks ning sotsiaal- ja kultuuriliste eesmärkide jaoks, proportsionaalselt kõigi kolme keelerühma suurusega ja vastavalt nende vajaduste ulatusele.

Provintsi seadus

- 25 Kodutoetus on sätestatud 17. detsembri 1998. aasta provintsi seaduse nr 13 põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal kehtinud redaktsiooni (edaspidi „provintsi seadus”) artikli 2 esimese lõigu punktis k. Kõnesolev toetus, millega abistatakse vähekindlustatud üürnikke üüri maksmisel, on jaotatud kolme keelerühma vahel vastavalt presidendi dekreeidi nr 670/1972 artikli 15 lõikele 2.
- 26 Provintsi seaduse artikli 5 lõikes 1 on sätestatud, et artikli 2 esimese lõigu punktis k nimetatud meetmete jaoks ette nähtud eelarvevahendid peavad kolme keelerühma taotlejate vahel olema jaotatud proportsionaalselt nende arvu ja iga rühma vajaduste kaalutud keskmisega. Artikli lõike 2 kohaselt määratakse iga keelerühma vajadused igal aastal kindlaks viimase 10 aasta jooksul esitatud taotluste alusel.
- 27 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et iga keelerühma arvulise suuruse kindlaksmääramine toimub viimase üldise rahvaloenduse ja ühte kolmest keelerühmast kuulumise deklaratsioonide alusel, mille on kohustatud tegema kõik vähemalt 14-aastased Itaalia kodanikud, kes elavad Provincia autonoma di Bolzano territooriumil.
- 28 Provintsi territooriumil elavad liidu kodanikud, kes seal töötavad ja kes vastavad muudele tingimustele, mis on eluasemega seotud toetuste andmise eelduseks, peavad vastavalt provintsi seaduse artikli 5 lõikele 5 esitama deklaratsiooni kuuluvuse kohta ühte kolmest keelerühmast või sellega seotuse kohta.
- 29 Provintsi seaduse artikli 5 lõike 7 kohaselt määrab Giunta igal aastal kindlaks nende eelarvevahendite summa, mis on mõeldud kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute jaoks, kes oma taotluse esitamise ajal elavad provintsi territooriumil püsivalt ja seaduslikult vähemalt viis aastat ja kes on sellel territooriumil töötanud vähemalt kolm aastat. Nende üürikorterite arv, mida võidakse nendele kodanikele ja kodakondsuseta isikutele anda, määratakse kindlaks proportsionaalselt ühelt poolt eespool nimetatud kriteeriumidele vastavate kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute arvu ja teiselt poolt nende vajaduste kaalutud keskmisega.

Otsus nr 1885

- 30 Giunta 20. juuli 2009. aasta otsusest nr 1885, mis käsitleb 2009. aastaks kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute jaoks ette nähtud eelarvevahendite summat (edaspidi „otsus nr 1885”), tuleneb, et kaalutud keskmises kohaldati nende arvule kordajat 5, samas kui nende vajadustele kohaldati kordajat 1.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 31 S. Kamberaj on Albaania kodanik, kes elab ja töötab püsivalt alates 1994. aastast Provincia autonoma di Bolzanos. Eelotsusetaotlusest nähtub, tal on tähtjatu elamisluba.
- 32 Põhikohtuasja kaebuse esitaja sai aastatel 1998–2008 provintsi seaduse artikli 2 esimese lõigu punktis k ette nähtud kodutoetust.
- 33 IPES teavitas 22. märtsi 2010. aasta kirjaga põhikohtuasja kaebuse esitajat sellest, et tema taotlus abi saamiseks 2009. aasta eest jäetakse rahuldamata põhjusel, et otsuse nr 1885 kohaselt kolmandate riikide kodanike jaoks kehtestatud eelarve on ammendunud.

- 34 Põhikohtuasja kaebuse esitaja palus 8. oktoobril 2010 esitatud kaebuses Tribunale di Bolzano tuvastada, et põhikohtuasja vastustajad on teda asjaomase keeldumise otsusega diskrimineerinud. Kaebuse esitaja arvates on niisugused siseriiklikud õigusaktid nagu provintsi seadus ja otsus nr 1885 vastuolus eeskätt direktiividega 2000/43 ja 2003/109, kuna nende õigusaktidega koheldakse kolmandate riikide kodanikke, kes on pikaajalised elanikud, kodutoetuse valdkonnas liidu kodanikest ebasoodsamalt.
- 35 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses väitis Provincia autonoma di Bolzano, et abi proportsionaalne jagamine selles provintsis esindatud keelerühmade vahel on vaja ette näha selleks, et säilitada sotsiaalne rahu sotsiaalabi taotlejate isikute vahel.
- 36 Eelotsusetaotluse esitanud kohus väidab, et provintsi seadusest tulenevalt on Provincia autonoma di Bolzano elav rahvastik jaotatud kahte kategooriasse, s.o liidu kodanikud – sõltumata sellest, kas nad on itaallased või mitte –, kes peavad kodutoetuse saamiseks ühtemoodi esitama ühte kolmest keelerühmast kuulumise või sellega seotuse deklaratsiooni, ning kolmandate riikide kodanikud, kelle puhul sellist deklaratsiooni ei nõuta.
- 37 Asjaomane kohus märgib, et rahuldavaks üüritava või omatava eluaseme kättesaadavuse kogunõudlust 2009. aastal, kiideti eelnevalt mainitud esimese kategooria ehk liidu kodanike – sõltumata sellest, kas on itaallased või mitte – jaoks heaks eelarvevahendid kogusummas 90 812 321,57 eurot, millest 21 546 197,57 eurot eraldati kodutoetuseks ning 69 266 124 eurot sellise eluaseme omandamise, ehitamise ja remontimise toetuseks, mille eesmärk on rahuldada vajadus peamise elukoha järele, ning kolmandate riikide kodanikest koosneva teise kategooria jaoks eelarvevahendid kogusummas 11 604 595 eurot, millest 10 200 000 eurot eraldati kodutoetuseks ja 1 404 595 eurot sellise eluaseme omandamise, ehitamise ja remontimise toetuseks, mille eesmärk on rahuldada vajadus peamise elukoha järele.
- 38 Eelotsusetaotlusest tuleneb, et Tribunale di Bolzano tunnistas, et põhikohtuasja kaebuse esitajal on ajutiselt õigus saada taotletud kodutoetust 2009. aasta oktoobrist kuni 2010. aasta juunini ehk 453,62 eurot kuus.
- 39 Kuna Tribunale di Bolzano leidis, et tema menetluses oleva vaidluse lahendamine eeldab liidu õiguse tõlgendamist, otsustas ta menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas liidu õiguse ülimuslikkuse põhimõte paneb siseriiklikule kohtule kohustuse kohaldada täiel määral ja viivitamata neid liidu õigusnorme, millel on vahetu õigusmõju, ning jätta liidu õigusega vastuolus olevad siseriiklikud õigusnormid kohaldamata isegi juhul, kui need on vastu võetud liikmesriigi põhiseadusliku süsteemi aluspõhimõtteid rakendades?
 2. Kas juhul, kui siseriiklik õigusnorm on vastuolus EIÕK-ga, paneb ELL artiklis 6 EIÕK-le tehtud viide siseriiklikule kohtule kohustuse kohaldada vahetult EIÕK artiklit 14 ja [protokoll nr 12] artiklit 1 ning jätta nendega vastuolus olev siseriiklik õigusnorm kohaldamata, ilma et ta peaks eelnevalt esitama siseriiklikule põhiseaduslikkuse järelevalve kohtule küsimuse põhiseadusele vastavuse kohta?
 3. Kas liidu õigusega ning konkreetselt [ELL] artiklitega 2 ja 6, harta artiklitega 21 ja 34 ning direktiividega 2000/43[...] ja 2003/109[...] on niisugune siseriiklik (või täpsemalt provintsi-) normistik nagu see, mis sisaldub [presidendi dekreedid] nr 670/1972 artikli 15 lõikes [2], koosmõjus provintsi seaduse [...] artiklitega 1 ja 5 ning [otsusega nr 1885] vastuolus osas, milles käsitletavate soodustuste ja eelkõige „kodutoetuse” puhul võetakse arvesse kodakondsust, koheldes töötavaid pikaajalisi elanikke, kes on Euroopa Liitu mittekuuluvate riikide kodanikud või kodakondsuseta isikud, ebasoodsamalt kui liidu kodanikest elanikke (nii itaallasi kui ka mitteitaallasi)?

4. Kui eelnevatele küsimustele vastatakse jaatavalt, kas siis selliste liidu õiguse üldpõhimõtete nagu diskrimineerimiskeeld ja õiguskindluse nõue rikkumise korral tuleb – juhul, kui on olemas neid põhimõtteid rakendavad siseriiklikud õigusnormid, mis võimaldavad kohtul „teha ettekirjutus kahjustava tegevuse lõpetamiseks ja võtta mis tahes muu meede, mis olenevalt asjaoludest on sobiv diskrimineerimise tagajärgede [kõrvaldamiseks]”, ning panevad talle kohustuse „teha ettekirjutus diskrimineeriva tegevuse või toimingu lõpetamiseks või täitmise peatamiseks, kui see veel eksisteerib, ning selle tagajärgede kõrvaldamiseks”, ning võimaldavad kohtul määrata „kordumise vältimiseks otsuses määratud tähtaja jooksul kava tuvastatud diskrimineerimise kõrvaldamiseks” – direktiivi 2000/43[...] artiklit 15 osas, milles on ette nähtud, et sanktsioonid peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad, tõlgendada nii, et tuvastatud diskrimineerimise ja kõrvaldatavate tagajärgede hulka tuleb – sealhulgas eesmärgiga vältida põhjendamatu vastupidist diskrimineerimist – lugeda diskrimineeritavaid isikuid puudutavad kõik rikkumised, isegi kui need isikud ei ole vaidluse poolteks?
5. Kui eelmisele küsimusele vastatakse jaatavalt, kas siis liidu õigusega ning konkreetsemalt [ELL] artiklitega 2 ja 6, harta artiklitega 21 ja 34 ning direktiividega 2000/43[...] ja 2003/109[...] on vastuolus niisugune siseriiklik (või täpsemalt provintsi) normistik, mis nõuab vaid Euroopa Liitu mittekuuluvate riikide kodanikelt – mitte aga liidu kodanikelt (nii itaallastelt kui ka mitteitaallastelt), kelle suhtes kehtib samaväärselt vähemalt viieaastane provintsi territooriumil elamise kohustus – lisaks veel kolmeaastast töötamist selleks, et neil tekiks õigus kodutoetusele?
6. Kas liidu õigusega ning konkreetsemalt [ELL] artiklitega 2 ja 6 ning ELTL artiklitega 18, 45 ja 49 koosmõjus harta artiklitega 1, 21 ja 34 on vastuolus niisugune siseriiklik (või täpsemalt provintsi) normistik, mis näeb liidu kodanikele (nii itaallastele kui ka mitteitaallastele) ette kohustuse esitada kodutoetuse saamise õiguse omandamiseks deklaratsioon etnilise kuuluvuse kohta ühte kolmest Alto Adiges / Südtirolis esindatud keelerühmast või sellega seotuse kohta?
7. Kas liidu õigusega ning konkreetsemalt [ELL] artiklitega 2 ja 6 ning ELTL artiklitega 18, 45 ja 49 koosmõjus harta artiklitega 21 ja 34 on vastuolus niisugune siseriiklik (või täpsemalt provintsi-) normistik, mis näeb liidu kodanikele (nii itaallastele kui ka mitteitaallastele) selleks, et neil tekiks õigus kodutoetusele, ette kohustuse elada või töötada provintsi territooriumil vähemalt viis aastat?”

Eelotsuse küsimused

Esimese, neljanda, viienda, kuuenda ja seitsmenda eelotsuse küsimuse vastuvõetavus

- 40 Alustuseks olgu meenutatud, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on ELTL artiklis 267 sätestatud Euroopa Kohtu ja siseriiklike kohtute koostöö raames ainult siseriiklikul kohtul, kelle lahendada on vaidlus ja kes vastutab langetatava kohtuotsuse eest, pädevus kohtuasja eripära arvestades hinnata nii eelotsuse vajalikkust oma otsuse tegemiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Järelikult, kui esitatud küsimused puudutavad liidu õiguse tõlgendamist, on Euroopa Kohus reeglina kohustatud eelotsuse tegema (vt eelkõige 4. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-212/04: Adeneler jt, EKL 2006, lk I-6057, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 41 Euroopa Kohus peab siiski oma pädevuse hindamiseks kindlaks tegema need asjaolud, mille tõttu siseriiklik kohus talle eelotsusetaotluse esitas. Koostöö, mis eelotsusemenetluses on esmatähtis, tähendab nimelt seda, et siseriiklik kohus arvestab omalt poolt Euroopa Kohtule usaldatud ülesandega, mis seisneb liikmesriikide õigusemõistmisele kaasaitamises, mitte aga üldistele või oletuslikele küsimustele nõuandvate arvamuste koostamises (vt eespool viidatud kohtuotsus Adeneler jt, punkt 42).

- 42 Sellega seoses saab siseriikliku kohtu esitatud eelotsusetaotluse jätta läbi vaatamata vaid siis, kui on ilmselge, et liidu õigusnormi taotletud tõlgendusel ei ole mingit seost põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui kõnealune probleem on oletuslik või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikud faktilised ja õiguslikud asjaolud, et anda talle esitatud küsimustele tarvilik vastus (vt 23. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-238/05: Asnef-Equifax ja Administración del Estado, EKL 2006, lk I-11125, punkt 17).
- 43 Neist põhimõtetest lähtudes tuleb Euroopa Kohtul kontrollida eelotsusetaotluse esitanud kohtu teatavate küsimuste vastuvõetavust.

Esimene küsimus

- 44 Esimeses küsimuses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas liidu õiguse ülimuslikkuse põhimõte paneb siseriiklikule kohtule kohustuse kohaldada liidu õigusnorme, millel on vahetu õigusmõju, ning jätta kohaldamata kõik liidu õigusega vastuolus olevad siseriiklikud õigusnormid, isegi juhul, kui need on vastu võetud asjaomase liikmesriigi põhiseadusliku süsteemi aluspõhimõtteid rakendades.
- 45 Antud küsimus seondub keeleliste vähemuste kaitsega, mis on asjaomase liikmesriigi põhiseadusliku süsteemi üks aluspõhimõtetest. See põhimõte on põhikohtuasjas asjassepuutuv vaid osas, mis puudutab Itaalia kodanikke ja liidu kodanikke, kes vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 26–28 märgitule on kodutoetuse saamiseks ühtemoodi kohustatud esitama pelgalt deklaratsiooni ühte kolmest keelerühmast kuulumise kohta, samas kui kolmanda riigi kodanikult – nagu põhikohtuasja kaebuse esitaja – sellist deklaratsiooni ei nõuta.
- 46 Kuna esimene küsimus on tegelikult suunatud sellele, et Euroopa Kohus koostaks nõuandva arvamuse üldise küsimuse kohta seoses olukorraga, millel ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses oleva vaidluse faktiliste asjaolude või esemega mingit seost, tuleb see küsimus vastuvõetamatuks tunnistada.

Neljas küsimus

- 47 Neljandas küsimuses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2000/43 artikkel 15, milles on ette nähtud, et sanktsioonid rassilise või etnilise päritolu alusel diskrimineerimise keelu põhimõtte rikkumise eest peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad, paneb siseriiklikule kohtule kohustuse niisuguse rikkumise tuvastamisel lõpetada diskrimineerimise tõttu kannatanud isikuid puudutavad kõik rikkumised, isegi kui need isikud ei ole vaidluse pooleks.
- 48 Käesolevas asjas nähtub nii eelotsusetaotlusest kui ka Euroopa Kohtule esitatud märkustest selgelt, et põhikohtuasja kaebuse esitaja väidetud erinev kohtlemine võrreldes Itaalia kodanikega põhineb tema staatusel kolmanda riigi kodanikuna.
- 49 Direktiivi 2000/43 artikli 1 ning artikli 2 lõigete 1 ja 2 järgi kohaldatakse asjaomast direktiivi üksnes otsesele või kaudsele diskrimineerimisele rassilise või etnilise päritolu alusel. Direktiivi artikli 3 lõikes 2 täpsustatakse, et selle reguleerimisalasse ei kuulu erinev kohtlemine kodakondsuse alusel ning see ei piira kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute sissesõitu liikmesriikide territooriumile ning seal viibimist käsitlevate sätete ja tingimuste kohaldamist ega kolmandate riikide kodanike või kodakondsuseta isikute kohtlemist vastavalt nende õiguslikule seisundile.
- 50 Järelikult ei kuulu põhikohtuasja kaebuse esitaja väidetud diskrimineerimine direktiivi 2000/43 kohaldamisalasse ning seega on neljas küsimus vastuvõetamatu.

Viies küsimus

- 51 Viiendas küsimuses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liidu õigusnormidega ning eelkõige direktiividega 2000/43 ja 2003/109 on vastuolus siseriiklikud või maakonna tasandi õigusnormid, mis kehtestavad üksnes kolmandate riikide kodanikele, mitte aga liidu kodanikele – sõltumata sellest, kas nad on itaallased või mitte – lisaks Provincia autonoma di Bolzano territooriumil vähemalt viieaastase elamise kohustusele veel ühe tingimuse, mille järgi nõutakse neilt kodanikelt kodutoetuse saamise õiguse tekkimiseks kolmeaastast töötamist.
- 52 Olgu meenutatud, et nagu eelotsusetaotlusest ilmneb, puudutab põhikohtuasja vaidlus põhikohtuasja kaebuse esitaja väidetud diskrimineerimist provintsi seaduses ja otsuses nr 1885 ette nähtud kodutoetuste maksmiseks ette nähtud eelarvevahendite jagamise mehhanismi kohaldamisel.
- 53 Vaidlust pole selles, et põhikohtuasja kaebuse esitaja täitis põhikohtuasjas kolmandate riikide kodanikele provintsi seaduse artikli 5 lõikega 7 kehtestatud tingimuse, et isik peab olema Provincia autonoma di Bolzano territooriumil vähemalt kolm aastat töötanud, ning et tema kodutoetuse taotlust ei jäetud rahuldamata põhjusel, et ta sellele tingimusele ei vastanud.
- 54 Neil asjaoludel tuleb sedastada, et viies küsimus, millel ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses oleva vaidluse faktiliste asjaolude või esemega mingit seost, tuleb vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata jätta.

Kuues ja seitsmes küsimus

- 55 Kuuendas ja seitsmendas küsimuses, mida tuleb käsitleda koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liidu õigust ning eelkõige ELL artikleid 2 ja 6 ning ELTL artikleid 6, 18, 45 ja 49 koosmõjus harta artiklitega 1, 21 ja 34 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus siseriiklikud või maakonna tasandi õigusnormid, mis kehtestavad liidu kodanikele nendes õigusnormides sätestatud kodutoetuse saamise õiguse tekkimiseks esiteks kohustuse elada või töötada Provincia autonoma di Bolzano territooriumil vähemalt viis aastat ja teiseks esitada deklaratsioon kuuluvuse kohta ühte kolmest sellel territooriumil esindatud keelerühmast või sellega seotuse kohta.
- 56 Siinkohal olgu meenutatud, et nagu käesoleva kohtuotsuse punktides 31 ja 52 tuleneb, on põhikohtuasja kaebuse esitaja kolmanda riigi kodanik, kes elab juba palju aastaid Provincia autonoma di Bolzano territooriumil, ning et vaidlus põhikohtuasjas puudutab tema kodutoetuse taotluse rahuldamata jätmist põhjusel, et kolmandate riikide kodanike jaoks ette nähtud eelarve on ammendunud ja et nimetatud kodanikele asjaomase toetuse maksmiseks ei ole enam eelarvevahendeid.
- 57 Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole põhjendanud, kuidas võib Provincia autonoma di Bolzano kehtestatud õigusnormides sätestatud kodutoetuse saamise õiguse tekkimiseks liidu kodanikele ette nähtud elukoha- ja keelenõuete kehtetuse tuvastamine liidu õiguse alusel olla selle kohtu menetluses oleva vaidluse faktiliste asjaolude või esemega seotud.
- 58 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu kuues ja seitsmes küsimus on vastuvõetamatu.

Sisulised küsimused

Teine küsimus

- 59 Teises küsimuses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas juhul, kui siseriiklik õigusnorm on vastuolus EIÖK-ga, paneb ELL artiklis 6 EIÖK-le tehtud viide siseriiklikule kohtule kohustuse kohaldada vahetult selle konventsiooni sätteid – käesoleval juhul EIÖK artiklit 14 ja protokollit nr 12 artiklit 1 – ning jätta nendega vastuolus olev siseriiklik õigusnorm kohaldamata, ilma et ta peaks eelnevalt esitama Corte costituzionalele küsimuse põhiseadusele vastavuse kohta.

- 60 ELL artikli 6 lõike 3 kohaselt on EIÕK-ga tagatud ja liikmesriikide ühesugustest põhiseaduslikest tavadest tulenevad põhiõigused liidu õiguse üldpõhimõtted.
- 61 Asjaomases EL lepingu sättes kajastub Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika, mille kohaselt on põhiõigused lahutamatu osa õiguse üldpõhimõtetest, mille järgimise tagab Euroopa Kohus (vt eelkõige 29. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-521/09 P: *Elf Aquitaine vs. komisjon*, EKL 2011, lk I-8947, punkt 112).
- 62 ELL artikli 6 lõige 3 ei reguleeri siiski EIÕK ja liikmesriikide õiguskordade vahelist suhet ega määra kindlaks, millised järeldused peab siseriiklik kohus tegema juhul, kui konventsiooniga tagatud õigused ja siseriiklik õigusnorm on omavahel vastuolus.
- 63 Seega tuleb teisele küsimusele vastata, et ELL artikli 6 lõikes 3 tehtud viide EIÕK-le ei pane juhul, kui siseriiklik õigusnorm on EIÕK-ga vastuolus, siseriiklikule kohtule kohustust kohaldada vahetult selle konventsiooni sätteid ning jätta nendega vastuolus olev siseriiklik õigusnorm kohaldamata.

Kolmas küsimus

- 64 Kolmandas küsimuses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liidu õigust ning eelkõige direktiive 2000/43 ja 2003/109 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised siseriiklikud või maakonna tasandi õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas ja millega koheldakse Provincia autonoma di Bolzano territooriumil elavaid kolmandate riikide kodanikke, kes on pikaajalised elanikud, ja liidu kodanikke – sõltumata sellest, kas nad on Itaalia kodanikud või mitte – kodutoetuse andmisel erinevalt.
- 65 Käesoleva kohtuotsuse punktides 48–50 juba esitatud põhjustel ei kuulu põhikohtuasja kaebuse esitaja väidetud diskrimineerimine direktiivi 2000/43 kohaldamisalasse.
- 66 Direktiivi 2003/109 osas tuleb kõigepealt meenutada, et selles kehtestatud süsteemi kohaselt kehtib kõnealuse direktiivi alusel antava pikaajalise elaniku staatuse saamise suhtes erikord ning lisaks peavad olema täidetud direktiivi II peatükis sätestatud tingimused.
- 67 Direktiivi 2003/109 artikkel 4 sätestab, et liikmesriigid annavad pikaajalise elaniku staatuse kolmanda riigi kodanikele, kes on nende territooriumil elanud seaduslikult ja pidevalt viie aasta jooksul vahetult enne asjaomase taotluse esitamist. Direktiivi artikli 5 kohaselt on pikaajalise elaniku staatuse saamise eelduseks, et seda staatust taotlev kolmanda riigi kodanik tõendab, et tal on piisavad elatusvahendid ja ravikindlustus. Sama direktiivi artiklis 7 on sätestatud pikaajalise elaniku staatuse saamiseks vajalikud menetlusnõuded.
- 68 Neil asjaoludel on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas põhikohtuasja kaebuse esitajal on pikaajalise elaniku staatus, mistõttu ta võib asjaomase direktiivi kohaselt nõuda asjassepuutuva liikmesriigi kodanikega võrdset kohtlemist artikli 11 lõike 1 alusel.
- 69 Siinjuures tuleb analüüsida, kas selline kodutoetuste maksmiseks ette nähtud eelarvevahendite jagamise mehhanism, nagu on kõne all põhikohtuasjas, vastab võrdse kohtlemise põhimõttele, mis on kehtestatud direktiivi 2003/109 artiklis 11.

– Erinev kohtlemine ja kõnealuste olukordade võrreldavus

- 70 Esiteks tuleb märkida, et provintsi seadusega jagatakse põhikohtuasjas nii liidu kodanikele – sõltumata sellest, kas nad on itaallased või mitte – kui ka kolmandate riikide kodanikele kodutoetuse maksmiseks ette nähtud eelarvevahendid vastavalt kaalutud keskmisele, mis määratakse kindlaks iga kategooria arvilise suuruse ja vajaduste alusel.

- 71 Samas, kui Itaalia kodanike ja liidu kodanike puhul, kes vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 26–28 märgitule on kodutoetuse saamiseks ühtemoodi kohustatud esitama deklaratsiooni ühte kolmest keelerühmast kuulumise kohta, kohaldatakse mõlemale tegurile, mis kaalutud keskmise kindlaksmääramisel arvesse võetakse, sama kordajat ehk kordajat 1, siis kolmandate riikide kodanike puhul kohaldata otsuse nr 1885 kohaselt nende arvu puudutavale tegurile kordajat 5, ent nende vajadustele kohaldata kordajat 1.
- 72 Nagu eelotsusetaotlusest tuleneb, määratakse alates 2009. aastast eelarvevahenditest ühelt poolt liidu kodanikele ja teiselt poolt kolmandate riikide kodanikele kodutoetusena makstav osa kindlaks erineva arvutusmeetodi alusel. Erinevate kordajate kohaldamise tulemusel asetati kolmandate riikide kodanikest koosnev kategooria ebasoodsamasse olukorda, kuna nende kodutoetuse taotluste rahuldamiseks kasutatav eelarve on väiksem ja võib seega liidu kodanikele ette nähtud eelarvega võrreldes kiiremini ammenduda.
- 73 Järelikult tuleb tõdeda, et erinevus kolmandate riikide kodanike ja kolme keelerühma kuuluvate liidu kodanike – sõltumata sellest, kas nad on itaallased või mitte – arvu puudutavate tegurite vahel põhjustab nende toetusesaajate kategooriate erinevat kohtlemist.
- 74 Liidu kodanike – sõltumata sellest, kas nad on itaallased või mitte – ja kolmandate riikide kodanike omavahelise võrdlemise kohta väidab Provincia autonoma di Bolzano, et nende kategooriate arvulise suuruse kindlaksmääramiseks või nende vajaduste väljaarvutamiseks kasutatavad erinevad mehhanismid annavad tunnistust sellest, et nende olukorrad ei ole võrreldavad.
- 75 Isegi kui oletada, et esinevad statistilised või halduslikud raskused eeskätt kolmandate riikide kodanike esitatud kodutoetuse taotluste haldamisel, nagu väidab Provincia autonoma di Bolzano, ei selgita need raskused siiski seda, miks ei ole nende kodanike olukord juhul, kui nad on saanud direktiiviga 2003/109 tagatud staatuse, nad on täitnud selles direktiivis ette nähtud menetlusnõuded ja tingimused ning neil puuduvad piisavad vahendid eluasemega seotud kulude katmiseks, võrreldav samasuguse majandusliku toetuse vajadusega liidu kodaniku olukorraga.
- Erinev kohtlemine direktiivi 2003/109 artikli 11 lõike 1 kontekstis
- 76 Teiseks tuleb kontrollida, kas sel viisil tuvastatud erinev kohtlemine, millele Provincia autonoma di Bolzano vastu vaidleb, kuulub direktiivi 2003/109, eelkõige selle artikli 11 kohaldamisalasse, mille lõike 1 punkti d kohaselt koheldakse pikaajalisi elanikke võrdselt sellistes valdkondades nagu sotsiaalkindlustus, sotsiaalabi ja sotsiaalkaitse, nagu need on määratletud siseriiklikus õiguses.
- 77 Sellega seoses tuleb meenutada, et kui liidu seadusandja on selgelt viidanud siseriiklikule õigusele, nagu seda on tehtud direktiivi 2009/109 artikli 11 lõike 1 punktis d, ei ole Euroopa Kohus pädev andma asjassepuutuvatele mõistetele autonoomset ja ühetaolist määratlust liidu õiguse alusel (vt selle kohta 18. jaanuari 1984. aasta otsus kohtuasjas 327/82: Ekro, EKL 1994, lk 107, punkt 14). Sellekohane viide tähendab seda, et liidu seadusandja tahe oli arvestada erinevustega, mis esinevad liikmesriikides asjaomaste mõistete täpse määratluse ja ulatusega seoses.
- 78 Kui sotsiaalkindlustuse, sotsiaalabi ja sotsiaalkaitse mõisteid ei ole liidu õiguses autonoomselt ja ühetaoliselt määratletud ning direktiivi 2003/109 artikli 11 lõike 1 punktis d viidatakse asjaomaste mõistete juures siseriiklikule õigusele, ei tähenda see siiski seda, et liikmesriigid võiksid osutatud artiklis ette nähtud võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamisel kahjustada direktiivi 2003/109 kasulikku mõju.
- 79 Direktiivi 2003/109 põhjendusest 3 tuleneb, et see direktiiv austab põhiõigusi ning peab kinni põhimõtetest, mida tunnustab eelkõige harta, millel on ELL artikli 6 lõike 1 esimese lõigu kohaselt aluslepingutega võrreldes samaväärne õigusjõud. Harta artikli 51 lõike 1 kohaselt on harta sätted ette nähtud liikmesriikidele üksnes liidu õiguse kohaldamise korral.

80 Siit järeldub, et kui liikmesriigid määravad kindlaks nende siseriiklikus õiguses määratletud ja direktiivi 2003/109 artikli 11 lõike 1 punktis d kehtestatud võrdse kohtlemise põhimõttele alluvad sotsiaalkindlustuse, sotsiaalabi ja sotsiaalkaitse meetmed, peavad nad austama õigusi ja pidama kinni põhimõtetest, mis on ette nähtud hartas, eelkõige selle artiklis 34. Selle artikli lõikes 3 on sätestatud, et sotsiaalse tõrjutuse ja vaesuse vastu võitlemiseks „tunnustab ja austab liit [ning liikmesriigid liidu õiguse rakendamisel] õigust sotsiaalabile ja eluasemetoetusele, et tagada liidu õiguse ning siseriikliku seaduse ja tava kohaselt rahuldav elu kõigile neile, kellel puuduvad piisavad elatusvahendid”.

81 Kuna nii direktiivi 2003/109 artikli 11 lõike 1 punkt d kui ka harta artikli 34 lõige 3 viitavad siseriiklikule õigusele, siis on eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevuses direktiivis taotletud integratsiooni eesmärgi arvesse võttes hinnata, kas niisugune kodutoetus, nagu on ette nähtud provintsi seaduses, kuulub mõne artikli 11 lõike 1 punktis d viidatud kategooria alla – seda Provincia autonoma di Bolzano eitab.

– Direktiivi 2003/109 artikli 11 lõige 4

82 Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus võib leida, et põhikohtuasjas kõne all olev kodutoetus kuulub direktiivi 2003/109 artikli 11 lõike 1 punkti d kohaldamisalasse, on vaja kolmandaks analüüsida küsimust, kas Provincia autonoma di Bolzanol on õigus – mida ta väidab endal olevat – piirata artikli 11 lõikes 1 kehtestatud võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamist selle artikli lõike 4 alusel.

83 Sellega seoses olgu meenutatud, et asjaomase sätte kohaselt võivad liikmesriigid sotsiaalabi ja sotsiaalkaitse osas võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamisel piirduda põhitoetustega. Seevastu ei ole direktiivi 2003/109 artikli 11 lõike 4 kohaselt lubatud sellest põhimõttest teha erandeid siseriiklikus õiguses määratletud sotsiaalkindlustuse valdkonda kuuluvate hüvitistega seoses.

84 Direktiivi 2003/109 põhjendusest 13 tuleneb, et põhihüvitised või -toetused hõlmavad vähemalt minimaalset sissetulekutoetust ja abi haiguse, raseduse, vanemlike kohustuste täitmise ja pikaajalise hooldusvajaduse juhtudel. Vastavalt kõnesolevale põhjendusele nähakse selliste hüvitiste või toetuste andmise vormid ette siseriiklikus õiguses.

85 Esmalt tuleb täheldada, et põhjenduses 13 esitatud loetelu, mis selgitab direktiivi 2003/109 artikli 11 lõikes 4 sisalduvat mõistet „põhitoetused”, ei ole ammendav, millest annab tunnistust sõna „vähemalt” kasutamine. Tõsiasi, et vaadeldavas põhjenduses ei ole ühtegi selget viidet kodutoetusele, ei tähenda seega, et selle näol ei ole tegemist põhitoetusega, mille suhtes tuleb tingimata kohaldada võrdse kohtlemise põhimõtet.

86 Seejärel tuleb märkida, et kuna liikmesriigis pikaajaliselt elavate kolmandate riikide kodanike integratsioon ja nende kodanike õigus võrdsele kohtlemisele direktiivi 2003/109 artikli 11 lõikes 1 loetletud valdkondades on üldreegel, tuleb sama artikli lõikes 4 sätestatud erandit tõlgendada kitsalt (vt analoogia alusel 4. märtsi 2010. aasta otsus kohtuasjas C-578/08: Chakroun, EKL 2010, lk I-1839, punkt 43).

87 Siinjuures tuleb märkida, et riikliku, piirkondliku või kohaliku tasandi avaliku võimu organ saab tugineda direktiivi 2003/109 artikli 11 lõikes 4 sätestatud erandile vaid juhul, kui kõnealuse direktiivi rakendamiseks pädevad asutused asjaomases liikmesriigis on selgelt teatanud, et nad soovivad seda erandit kasutada.

88 Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust ei nähtu, et Itaalia Vabariik oleks kavatsenud direktiivi 2003/109 artikli 11 lõikes 4 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõttest tehtud erandit kasutada.

89 Viimaseks tuleb märkida, et direktiivi 2003/109 põhjenduses 13 esitatud viide siseriiklikule õigusele piirdub vaid asjaomaste toetuste andmise vormidega, st toetuse saamise tingimuste ja toetuse määrade ning sellega seotud menetluste kindlaksmääramisega.

- 90 Direktiivi 2003/109 artikli 11 lõikes 4 esineva mõiste „põhitoetused” sisu ja ulatuse kindlakstegemiseks tuleb seega võtta arvesse selle artikli konteksti ja asjaomase direktiiviga taotletud eesmärki, milleks on liikmesriigis seaduslikult ja pikaajaliselt elavate kolmandate riikide kodanike integratsioon.
- 91 Direktiivi 2009/109 artikli 11 lõiget 4 tuleb mõista nii, et liikmesriikidel on lubatud piirata direktiiviga 2003/109 antud staatuse omandanud isikute võrdset kohtlemist, välja arvatud nende sotsiaalabi või sotsiaalkaitse toetuste osas, mida annavad riikliku, piirkondliku või kohaliku tasandi avaliku võimu organid ja mis aitavad üksikisikul rahuldada selliseid esmavajadusi nagu toit, eluase ja tervis.
- 92 Sellega seoses tuleb meenutada, et harta artikli 34 kohaselt tunnustab ja austab liit õigust sotsiaalabile ja eluasemetoetusele, et tagada rahuldav elu kõigile neile, kellel puuduvad piisavad elatusvahendid. Järelikult, kui põhikohtuasjas kõne all olev toetus vastab selles harta artiklis sätestatud eesmärgile, ei saa asuda seisukohale, et see ei ole liidu õiguse kontekstis üheks põhitoetuseks direktiivi 2003/109 artikli 11 lõike 4 tähenduses. Siseriikliku kohtu ülesanne on teha sellekohased vajalikud järeldused, võttes arvesse asjaomase toetuse eesmärki, suurust, määramise tingimusi ja kohta Itaalia sotsiaalisüsteemis.
- 93 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2003/109 artikli 11 lõike 1 punkti d tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugused siseriiklikud või maakonna tasandi õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas ja millega koheldakse kodutoetuse andmisel kolmandate riikide kodanikke, kellele on kõnealuse direktiivi sätete kohaselt antud pikaajalise elaniku staatus, samas provintsis või maakonnas elavate kodanikega võrreldes asjaomase toetuse maksmiseks ette nähtud eelarvevahendite jagamisel erinevalt, kui see toetus kuulub ühte nimetatud sättes viidatud kolmest kategooriast ja kui artikli 11 lõige 4 ei kuulu kohaldamisele.

Kohtukulud

- 94 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamiseiga seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. Kohtuasjas C-571/10 Tribunale di Bolzano esitatud esimene, neljas, viies, kuues ja seitsmes küsimus on vastuvõetamatu.
2. ELL artikli 6 lõikes 3 tehtud viide Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonile, mis on alla kirjutatud 4. novembril 1950 Roomas, ei pane juhul, kui siseriiklik õigusnorm on selle konventsiooniga vastuolus, siseriiklikule kohtule kohustust kohaldada vahetult asjaomase konventsiooni sätteid ning jätta nendega vastuolus olev siseriiklik õigusnorm kohaldamata.
3. Nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta artikli 11 lõike 1 punkti d tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugused siseriiklikud või maakonna tasandi õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas ja millega koheldakse kodutoetuse andmisel kolmandate riikide kodanikke, kellele on kõnealuse direktiivi sätete kohaselt antud pikaajalise elaniku staatus, samas provintsis või maakonnas elavate kodanikega võrreldes asjaomase toetuse maksmiseks ette nähtud eelarvevahendite jagamisel erinevalt, kui see toetus kuulub ühte nimetatud sättes viidatud kolmest kategooriast ja kui artikli 11 lõige 4 ei kuulu kohaldamisele.

Allkirjad